

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عمادیتہ صنفی
www.ketab.ir

بهشتی پور، روح الله، ۱۳۵۸ -
عقاید توصیفی / روح الله بهشتی پور؛
تهیه و تنظیم اداره کل برنامه ریزی و تدوین متون تحصیلی؛
سرپرستار محمد جواد حمیدیان
ویراستار محمد صادق رهبران یزدی.
قم: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواران
مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۶ -

ج. ۱: ۹۷۸-۶۰۰-۳۷۸-۱۲۶-۹
ج. ۲: ۹۷۸-۶۰۰-۳۷۸-۱۴۵-۰
فیا مسلسل: ۱۸۴۲

پشت جلد به انگلیسی: Rohallah Behashtipour, Descriptive beliefs.

ج. ۳: چاپ اول: (۱۳۹۷) (فیا). عنوان روی جلد: عقاید توصیفی تدریس آزمایشی. کتابنامه.

ج. ۲: نبوت و امامت: - ج. ۳: معاد عقاید توصیفی تدریس آزمایشی. شیعه امامیه -- عقاید Imamite Shi'ah -- Doctrines
اسلام -- عقاید Islam -- Doctrines

قم، مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواران، مرکز نشر هاجر

Hozeh Elmīyeh Qom, Center management Hozeh Elmīyeh sisters, Centre Publications hajar

حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواران، اداره کل برنامه ریزی و تدوین متون تحصیلی

۱۳۹۶ع/۸۸۲/۵/۸۲۱۱/۵ BP ۲۹۷/۴۱۷۲ ۴۷۹۲۰۳۵

عقاید توصیفی ۱

مرکز نشر هاجر - ناشر تخصصی زن و خانواده

تهیه و تنظیم: اداره کل برنامه ریزی و تدوین متون تحصیلی

روح الله بهشتی پور

۲۶۴ صفحه وزنی

۹-۱۲۶-۳۷۸-۶۰۰-۹۷۸

۶۰۰ نسخه

چاپخانه زلال کوثر

چاپ هشتم ۱۴۰۳

قیمت محصولات در Hajarpub.ir

مرکز نشر هاجر
ناشر تخصصی زن و خانواده
پشت جلد به انگلیسی

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواران
پشت جلد به انگلیسی

قم - بلوار معلم - مجتمع ناشران - واحد ۱۱۴

تلفن: ۰۲۵-۳۱۰۱۵ پیامک: ۰۳۱۰۱۵۰۳۱۰۱۵

hajarpub.ir info@hajarpub.ir

۱۴۸۲

یا قدردانی از تمام همکاری که در تولید این اثر نقش داشته اند از جمله:

• کارشناس تالیف و کنترل نهایی متن: حسین قاسمیان فریمان • کارشناس تدوین: مهدی علیزاده • ویراستار: محمد صادق رهبران یزدی

• سرپرستار: محمد جواد حمیدیان • اصلاحات حروف نگاری: علی جواد دهقانی • صفحه بندی: صفحه آرایی و کنترل فنی: هادی احمدی

• نظارت: سید مصطفی موسوی منفرد

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۲
بخش اول: مباحث مقدماتی اصول عقاید.....	۱۷
درس اول: تعریف، موضوع و قلمرو عقاید.....	۱۹
تعریف و موضوع اصول عقاید.....	۱۹
مقدمه.....	۱۹
معناشناسی.....	۲۰
تعریف علم عقاید.....	۲۱
موضوع عقاید.....	۲۱
نام‌های مختلف علم عقاید و وجه تسمیه آنها.....	۲۱
قلمرو علم عقاید.....	۲۲
پرسش‌ها.....	۲۲
درس دوم: روش علم عقاید (۱).....	۲۳
روش عقلی.....	۲۳
۱. جایگاه عقل.....	۲۳
۲. نشانه کمال عقل در برخی روایات.....	۲۴
۳. بررسی روش عقلی.....	۲۴
روش شهودی.....	۲۶
۱. معناشناسی شهود و مکاشفه.....	۲۶
۲. بررسی روش شهودی.....	۲۶
پرسش‌ها.....	۲۷
درس سوم: روش علم عقاید (۲).....	۲۸
روش تجربی.....	۲۸
۱. معناشناسی.....	۲۸
۲. بررسی روش تجربی.....	۲۸
روش نقلی.....	۳۰
پرسش‌ها.....	۳۲
درس چهارم: فایده علم عقاید.....	۳۳

۳۳	فایده علم عقاید
۳۳	۱. استنباط اصول اعتقادی و کشف آنها
۳۳	الف) صحیح شدن عقاید
۳۴	ب) توانایی فهم معارف
۳۴	ج) توانایی هدایت و ارشاد دیگران
۳۵	د) تقویت ایمان و انگیزه عمل صالح
۳۷	۲. دفاع از اصول اعتقادی
۳۸	پرسش‌ها
۳۹	بخش دوم: انسان‌شناسی
۳۹	فصل اول: شناخت انسان
۴۱	درس پنجم: اهمیت شناخت انسان
۴۱	انسان از منظر آیات و روایات
۴۳	رابطه شناخت انسان و اضطراب بشر
۴۴	انسان موجودی متعالی
۴۴	پرسش‌ها
۴۵	درس ششم: ارتباط انسان‌شناسی با ابعاد انسانی، نبوت و معاد
۴۵	خداشناسی و انسان‌شناسی
۴۶	نبوت و انسان‌شناسی
۴۷	معاد و انسان‌شناسی
۴۹	پرسش‌ها
۵۰	درس هفتم: آفرینش انسان
۵۰	ماده آفرینش انسان
۵۳	پرسش‌ها
۵۴	درس هشتم: ابعاد انسان: جسد و روح
۵۴	انسان از دیدگاه قرآن
۵۶	تفاوت روح و بدن
۵۷	پرسش‌ها
۵۸	درس نهم: ارتباط متقابل میان روح و جسم
۵۸	ارتباط روح و جسم

۶۰.....	اقسام ارواح
۶۲.....	پرسش‌ها.....
۶۳.....	فصل دوم: فطرت انسان
۶۴.....	درس دهم: جنبه‌های مشترک انسان و حیوان
۶۴.....	جنبه‌های مشترک انسان و حیوان
۶۴.....	۱. روح حیوانی.....
۶۴.....	۲. حرارت غریزی.....
۶۵.....	۳. شناخت و تسبیح خداوند.....
۶۹.....	پرسش‌ها.....
۷۰.....	درس یازدهم: تفاوت‌های انسان و حیوان (۱).....
۷۰.....	روح ایمان.....
۷۳.....	پرسش‌ها.....
۷۴.....	درس دوازدهم: تفاوت‌های انسان و حیوان (۲).....
۷۴.....	عقل.....
۷۶.....	پرسش‌ها.....
۷۷.....	درس سیزدهم: تفاوت‌های انسان و حیوان (۳).....
۷۷.....	معنای لغوی فطرت.....
۷۸.....	معنای اصطلاحی فطرت.....
۷۹.....	خصوصیات فطرت در آموزه‌های دینی.....
۸۰.....	تفاوت فطرت، غریزه و طبیعت.....
۸۱.....	پرسش‌ها.....
۸۲.....	درس چهاردهم: ابعاد گرایش فطرت.....
۸۳.....	گرایش به پرستش.....
۸۴.....	حقیقت جویی و خداجویی.....
۸۶.....	پرسش‌ها.....
۸۷.....	درس پانزدهم: کشمکش بین گرایش‌های عالی، فطری، پست و غریزی.....
۸۷.....	متضاد بودن استعداد‌های انسان.....
۸۹.....	ارزش‌های انسان از منظر قرآن.....
۹۱.....	ضد ارزش‌ها.....

- ۹۲ راهکار و جمع‌بندی
- ۹۲ پرسش‌ها
- ۹۳ درس شانزدهم: اسلام آیین فطرت
- ۹۳ منشأ گرایش‌ها و استعداد‌های انسان
- ۹۶ پرسش‌ها
- ۹۷ درس هفدهم: انسان و اختیار
- ۹۷ معنای اختیار
- ۹۸ بدیهی بودن اختیار
- ۹۸ نیازمندی به اختیار
- ۹۹ شواهد بدیهی بودن اختیار
- ۱۰۰ ۱. تفکر و تأمل
- ۱۰۰ ۲. احساس شرم و پشیمانی
- ۱۰۰ ۳. نفاذ جزا و پاداش
- ۱۰۱ ۴. نظام تعلیم و تربیت
- ۱۰۳ پرسش‌ها
- ۱۰۵ بخش سوم: خداشناسی
- ۱۰۷ درس هجدهم: ضرورت خداشناسی
- ۱۰۷ وجوب شکر منعم
- ۱۱۰ وجوب دفع ضرر محتمل
- ۱۱۱ پرسش‌ها
- ۱۱۲ درس نوزدهم: فواید و آثار خداشناسی (۱)
- ۱۱۲ امید به زندگی
- ۱۱۵ تلاش در جهت انجام دادن طاعات و ترک محرمات
- ۱۱۶ پرسش‌ها
- ۱۱۷ درس بیستم: فواید و آثار خداشناسی (۲)
- ۱۱۷ احساس مسئولیت
- ۱۱۸ آرامش
- ۱۲۱ پرسش‌ها
- ۱۲۲ درس بیست‌ویکم: راه‌های ساده خداشناسی (۱)

۱۲۲	چیستی فطرت
۱۲۳	ویژگی های گواهی فطرت
۱۲۷	پرسش ها
۱۲۸	درس بیست و دوم: معرفت فطری و موقعیت های شناخت آن (۱)
۱۲۸	معرفت فطری
۱۳۰	موقعیت های مختلف شناخت معرفت فطری
۱۳۰	۱. شناخت خداوند در هنگام خطرو سختی ها
۱۳۱	۲. تفکر در نظام هستی
۱۳۲	پرسش ها
۱۳۳	درس بیست و سوم: معرفت فطری و موقعیت های شناخت آن (۲)
۱۳۳	۳. تحولات و دگرگونی های درونی
۱۳۴	۴. عبادت و دوری از گناه
۱۳۷	پرسش ها
۱۳۸	درس بیست و چهارم: تجربه: نظم (۱)
۱۳۸	تعریف و ویژگی های نظم
۱۳۹	تقریر برهان نظم
۱۴۰	تبیین مقدمات برهان
۱۴۲	برای مطالعه
۱۴۲	پرسش ها
۱۴۳	درس بیست و پنجم: نظم (۲)
۱۴۳	برخی از نمونه های نظم حاکم بر حیوانات
۱۴۴	بدن انسان
۱۴۴	۱. شگفتی در پلک چشم
۱۴۵	۲. قلب و پوشش آن
۱۴۵	ستارگان و کهکشان ها
۱۴۹	پرسش ها
۱۵۰	درس بیست و ششم: نشانه های یگانگی خدا (۱)
۱۵۰	مفهوم شناسی توحید
۱۵۱	وجوه یگانگی خدا

www.ketab.ir

۱۵۲	دلایل یکتایی خداوند
۱۵۳	خبر دادن انبیا از یکتایی خداوند
۱۵۴	برای مطالعه
۱۵۴	بی اساس بودن سه خدایی (آشنایی با اندیشه های غیر توحیدی)
۱۵۵	پرسش ها
۱۵۶	درس بیست و هفتم: نشانه های یگانگی خداوند (۲)
۱۵۶	هماهنگی در هستی
۱۶۰	پرسش ها
۱۶۱	بخش چهارم: صفات الهی
۱۶۱	فصل اول: صفات ذات
۱۶۳	درس بیست و هشتم: دسته بندی صفات الهی
۱۶۳	تقسیمات صفات الهی
۱۶۳	۱. تقسیم صفات الهی به صفات ثبوتی و سلبی
۱۶۳	الف) صفات سلبی
۱۶۴	ب) صفات سلبی
۱۶۴	۲. تقسیم صفات الهی، به صفات ثبوتی و صفات فعلی
۱۶۴	صفات ذات الهی
۱۶۶	پرسش ها
۱۶۷	درس بیست و نهم: علم الهی
۱۶۷	مفهوم شناسی علم الهی
۱۶۸	دلایل علم الهی
۱۶۹	نامحدود بودن علم خدا
۱۷۱	گستره علم الهی
۱۷۳	تأثیر علم الهی بر اعمال انسان
۱۷۳	پرسش ها
۱۷۴	درس سی ام: قدرت الهی
۱۷۴	قدرت
۱۷۴	دلایل قدرت خداوند
۱۷۶	نامحدود بودن قدرت خدا

۱۷۸	فایده اعتقاد به قدرت خداوند
۱۷۹	پرسش‌ها
۱۸۰	فصل دوم: صفات فعل الهی
۱۸۱	درس سی و یکم: اراده و کلام
۱۸۱	ویژگی‌های صفات الهی
۱۸۲	اراده
۱۸۴	کلام الهی
۱۸۶	پرسش‌ها
۱۸۷	درس سی و دوم: حسن و قبح عقلی و شرعی، و شواهد آن (۱)
۱۸۷	امامیه
۱۸۸	معتزله
۱۸۸	اشاعره
۱۸۹	حسن و قبح عقلی
۱۹۱	پرسش‌ها
۱۹۲	درس سی و سوم: حسن و قبح عقلی و شرعی و شواهد آن (۲)
۱۹۲	حسن و قبح از منظر فرقه‌های کلامی مسلمانان
۱۹۳	حسن و قبح شرعی
۱۹۵	رابطه حسن و قبح عقلی، و حسن و قبح شرعی
۱۹۵	پرسش‌ها
۱۹۶	درس سی و چهارم: عدل الهی و دلایل آن
۱۹۶	معنای عدل
۱۹۸	جایگاه و اهمیت عدل الهی
۱۹۹	دلایل عدل الهی
۲۰۱	پرسش‌ها
۲۰۲	درس سی و پنجم: اقسام عدل الهی
۲۰۲	عدل تکوینی
۲۰۴	عدل تشریحی
۲۰۶	عدل جزایی
۲۰۷	پرسش‌ها

www.ketab.ir

۲۰۸.....	درس سی و هشتم: شبهات پیرامون عدل الهی و پاسخ آن
۲۰۸.....	راز نابرابری ها و ابتلائات
۲۱۰.....	گستره عدل
۲۱۱.....	تأثیر باور به عدل الهی
۲۱۲.....	پرسش ها
۲۱۳.....	درس سی و هفتم: حکیم بودن خداوند
۲۱۳.....	چیستی حکمت
۲۱۴.....	جایگاه و اهمیت حکمت الهی
۲۱۵.....	دلایل حکمت الهی
۲۱۸.....	تأثیر باور به حکمت الهی
۲۱۹.....	پرسش ها
۲۲۰.....	درس سی و هشتم: حکمت و هدفمندی
۲۲۰.....	حکمت الهی در تمام هستی
۲۲۳.....	هدفمندی آفرینش بر تمام الاهی
۲۲۴.....	هدف زندگی و نقد بی معنایی و بی گرامی
۲۲۷.....	پرسش ها
۲۲۸.....	درس سی و نهم: حکمت الهی و سنت های الهی در زندگی انسان (۱)
۲۲۸.....	سنت امتحان و ابتلا (در مقام صدق و عمل)
۲۲۹.....	امتحان الهی دو فایده مهم و اساسی دارد
۲۳۲.....	سنت هدایت (عامه و خاصه)
۲۳۳.....	هدایت عامه
۲۳۳.....	هدایت خاصه
۲۳۶.....	پرسش ها
۲۳۷.....	درس چهلم: حکمت الهی و سنت های الهی در زندگی انسان (۲)
۲۳۷.....	سنت امداد و توفیق الهی
۲۳۹.....	برای مطالعه
۲۴۰.....	سنت املا و استدراج
۲۴۲.....	پرسش ها
۲۴۳.....	درس چهل و یکم: پرسش هایی درباره حکمت الهی (۱)

۲۴۳.....	دلیل مطلوبیت کمال انسان برای خداوند
۲۴۴.....	نفی باطل بودن آفرینش
۲۴۵.....	بی نیازی خدا از آفریدن انسان
۲۴۷.....	دستیابی به رحمت و رضوان خدا
۲۴۸.....	پرسش‌ها
۲۴۹.....	درس چهل و دوم: پرسش‌هایی درباره حکمت الهی (۲)
۲۴۹.....	دلیل عدم آفرینش انسان‌ها بصورت کامل
۲۵۴.....	پاک بودن افعال خداوند از زشتیها و دلیل آن
۲۵۵.....	پرسش‌ها
۲۵۶.....	درس چهل و سوم: صادق بودن خداوند
۲۵۶.....	مراد از صدق الهی
۲۵۷.....	صادق بودن خداوند در قیاس
۲۵۷.....	۱. صدق در وعده:
۲۵۷.....	۲. صدق در گفتار:
۲۵۸.....	۳. صدق به طور مطلق:
۲۵۸.....	برای مطالعه
۲۵۸.....	صادق بودن خداوند در تورات
۲۵۸.....	دلایل صادق بودن خداوند
۲۵۹.....	اهمیت اعتقاد به صفت صادق خداوند
۲۶۱.....	پرسش‌ها

www.ketab.ir

پیشگفتار

حوزه‌های علمیه شیعه، وارث میراث ماندگار علوم و معارف اهل بیت علیهم‌السلام و پاسدار حریم و کیان شریعت و عقاید اسلامی‌اند. این رسالت خطیر، مسؤلیت عالمان دین‌باور را در عرصه تعلیم و تربیت، چند برابر کرده است. دغدغه‌های همیشگی عالمان متعهد و طلاب و فضایی دلسوز نسبت به اصلاح و غنابخشی کمی و کیفی شیوه‌ها، متون و الگوهای آموزشی، در راستای بالندگی، پویایی و کارآمدی نظام آموزشی حوزه، ضرورت بازنگری و اصلاح و تدوین متون بدیع و کارآمد را مورد تأکید قرار می‌دهد.

منزلت و رفعت جایگاه متون درسی در حوزه‌ها و بهره‌مندی از ثرات گران‌سنگ و ذخایر ارزشمند متون قویم، از صلحای سیمین و وزانت و اعتبار مؤلفان آنها ایجاب می‌کند که در اصلاح و تدوین متون درسی، اهتمام و تأمل شایسته مبذول شود. همچنین دگرگونی و تحول در گرایش‌ها، نیازها، انتظارات، مثل‌ها و الگوهای تعلیم و تربیت، مسؤلیت متولیان و متصدیان امر آموزش و پژوهش و برنامه‌ریزی درسی را در حوزه افزون می‌سازد تا به صورت مستمر با ارائه روش‌ها و قالب‌های بدیع و با ارتقای محتوا به اصلاح و تدوین متون درسی، همت گمارند.

از این رو مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران بر اساس ضرورت‌ها و نیازهای یاد شده، به اصلاح و تدوین متون درسی اقدام و ده‌ها جلد کتاب درسی را طراحی، تدوین و منتشر کرده است. در این فرایند سعی شده که با حفظ اصالت و غنای محتوایی گنجینه‌های ارزشمند برجای مانده از عالمان گذشته، با کاربست تکنولوژی آموزشی و مراعات اصول، معیارها و الگوهای جدید، متونی متناسب با اهداف خود، در چارچوب برنامه‌ها و سرفصل‌های مصوب و سطح علمی و انتظارات فراگیران ارائه کند.

پیمودن این مسیر بلند و طولانی، به مساعدت و حمایت همه جانبه استادان، صاحب‌نظران، مدیران و طلاب معزز نیازمند است که با ارائه پیشنهادها، نقدها و

دیدگاه‌هایشان از طریق رایانامه (Motoon@whc.ir) ما را در بهبودبخشی و طی نمودن درست و صحیح این مسیر صعب و دشوار، یاری دهند.

در اینجا فرصت را غنیمت می‌شماریم و از تمامی دست‌اندرکاران این طرح سترگ، به ویژه مؤلف محترم جناب آقای روح‌الله بهشتی‌پور، اعضای محترم گروه علمی کلام، کارشناسان گرانقدر، خانم فاطمه رجبی و آقایان؛ سید محمد میرهاشمی، عزالدین رضائزاد، و محمد مهدی زمانی که ارزیابی علمی این کتاب را بر عهده گرفته‌اند، و همچنین استاد ارجمند دکتر احمد عابدی که با ارائه نظرات ارزشمند خود به پربارتر شدن این کتاب کمک شایانی نمودند، قدردانی می‌کنیم و تلاش خالصانه آنان را ارج می‌نهمیم.

اداره کل برنامه‌ریزی و تدوین متون تحصیلی

امین نصیری‌پور

www.ketab.ir

حساس‌ترین و دشوارترین مسأله در حوزه شناخت، موضوع خداشناسی است. زیرا در خداشناسی سخن از کسی است که هرگز در برابر چشم‌های بینا ظاهر نمی‌گردد، ولی همین چشم‌ها نیز توان انکار او را ندارند. از سویی قلب‌هایی که او را شناخته‌اند نیز راهی به دیدن او نمی‌گشایند. جایگاه شناخت عقلی نیز در خداشناسی به همین صورت است؛ عقل‌ها تعریفی از ویژگی‌های او ندارند ولی با این حال از شناخت عقلی او به اندازه ضرورت، بی‌بهره نیستند.

عدم توجه به این ویژگی‌ها و پیچیدگی‌ها در شناخت خداوند، پیامدهای سنگینی را تحمیل نموده است. عده‌ای سر از «تشبیه» خداوند به مخلوقات درآورده‌اند و عده‌ای دیگر سخن از ناتوانی و سرانجام «تعطیل» شناخت خداوند رانده‌اند. در این بین فقط، خداشناسی «تنزیهی» از این آسیب‌ها در امان مانده است که از رسول خدا ﷺ و اهل بیت مکرم او  صادر گردیده است.

از این رو بنا به دعوت اداره کل برنامه‌ریزی، تدوین متون تحصیلی مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران، برای تدوین کتاب عقاید، جلد اول، تلاش شده است تا این نوع خداشناسی، برای نخستین بار تحت نظارت و آزر علمی این مرکز و با توجه به سطح فراگیرانش، در مرحله آشنایی، به صورت توصیفی، در کتاب آموزشی و رعایت عناصر آن و براساس منابع دست اول معتبر، ارائه گردد.

این اثر از چهار بخش ترتیب یافته است:

بخش نخست به «مباحث مقدماتی علم اصول عقاید» پرداخته شده است. از این رو در این بخش، به مسائلی چون تعریف، موضوع، قلمرو، فایده، روش و تبیین جایگاه عقل و نقل در علم عقاید و کلام پرداخته شده است.

بخش دوم «انسان‌شناسی» در سه فصل مورد بحث قرار گرفته است. زیرا انسان به عنوان فاعل شناسای خداشناسی، تا خود و ابزارهای شناختی خود را نشناسد، نمی‌تواند به گفتگواز شناخت خدا بپردازد. از این رو فصل اول به شناخت انسان اختصاص داده شده است، و این که تحقق شناخت صحیحی از خدا، نبوت و معاد بر شناخت صحیحی از انسان استوار گردیده است. فصل دوم نیز به فطرت، اختصاص داده شده است و این که انسان و حیوان در روح حیوانی و حرارت غریزی و شناخت فطری خداوند مشترک می‌باشند. تفاوت شناخت فطری انسان برخواسته از وجود روح ایمان و عقل می‌باشد و این که اساس مسأله اعتقاد، استوار بر عقل می‌باشد از این جهت هر چند منشأ خداشناسی فطری است اما اعتقاد به خداوند به اختیار انسان است.

در فصل سوم نیز به مسأله اختیار که از مهم‌ترین مباحث انسان‌شناسی است پرداخته شده است. و این که اختیار به معنای گزینش میان دو گرایش متضاد در انسان است. نظام جزا و پاداش و نظام تعلیم و تربیت با وجود اختیار انسان و وجود هر دو گرایش فطری و غریزی معنا پیدا می‌کند. شناخت و تربیت این دو دسته از استعدادها، مقدمه ساز شناخت خداوند می‌باشد.

بخش سوم، «خداشناسی» در سه فصل مورد بررسی قرار گرفته است. در فصل نخست به ضرورت خداشناسی پرداخته شده است. در فصل دوم به فواید و اثرات خداشناسی، همچون تنظیم تعادل روانی، ایجاد احساس مسئولیت اجتماعی و مسأله آرامش پرداخته شده است. در فصل سوم نیز به راه‌های ساده خداشناسی اشاره شده است. ساده‌ترین راه خداشناسی توجه به پیام‌های فطرت، هنگام قطع تعلقات نفسانی و تذکرات وجدانی است. این راه افزون بر شناختی از خدا، شناختی از برخی صفات الهی را نیز به دنبال دارد. یکی از جهات سادگی این راه بی‌نیاز بودن آن از استدلال است. در همین فصل راه دیگری که برای خداشناسی معرفی شده برهان نظم است. و این که هماهنگی در هستی، نشان دهنده یگانگی خداوند نیز هست.

بخش چهارم این کتاب، «صفات خداوند» اشاره شده است. در فصل نخست، به صفات ذات پرداخته شده است. اثبات صفات ذات، عقلی است. این صفات، برای تحقیقشان وابسته به عالم خلق نیز نیستند. در فصل دوم نیز به صفات فعل پرداخته شده است. صفات فعل از ارتباط ذات الهی با مخلوقات، انتزاع می‌شود. برای تبیین عقلی این صفات، لازم است مبنای حسن و قبح مورد ارزیابی قرار گیرد از این رو پیش از بررسی صفت عدل، به بررسی تفصیلی حسن و قبح پرداخته شده است.

لازم به ذکر است که این کتاب، بر اساس سرفصل‌های مصوب گروه کلام حوزه علمیه خواران تنظیم گردیده است. از زحمات و پیگیری‌های مجدانه و خالصانه برادر ارجمند، حجت الاسلام حمید رضا حق‌شناس در به ثمر رسیدن این اثر تشکر می‌نمایم. در انتها یادآور می‌شود که اگر فراگیر، به تأمل روشمند و صحیح در این اثر فراخوانده شود می‌تواند افزون بر دریافت نکات دقیق معارفی در این موضوع، پاسخ بسیاری از شبهات خود را دریابد، با آسیب‌شناسی فرهنگ عمومی و باورداشت‌های رایج از دین آشنا شود، به تبیین و دفاع صحیح از اندیشه دینی و صیانت از هویت فرهنگی بپردازد و به ارتقای سلامت فکری نسل جوان کمک رساند.

روح‌الله بهشتی‌پور

۱۳۹۶/۴/۱۷